

הפטרת תרומה

מלכים א פרק ה

כו וַיְהִי־נָתַן חֲכֵמָה לְשִׁלְמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לּוֹ וַיְהִי שָׁלֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שִׁלְמֹה וַיִּכְרְתוּ בְרִית שְׁנֵיהֶם: כז וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שִׁלְמֹה מִסֵּם מְכַל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַמָּס שֶׁלְשִׁים אֶלֶף אִישׁ: כח וַיִּשְׁלַחם לְבָנוֹנָה עֲשָׂרַת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ

הפטרת תרומה

לעומת ה"אוהל מועד" הצנוע שבפרשה מעמידה ההפטרה את הבנין המפואר בנוי לתלפיות, גאה ורם, של כבוד המלך. על אף כל הדרו ופארו, על אף הכל שלמעשה נבנה לכבוד ה', בכל זאת איננו שמחים בו, כבר בספור על הבנין. נכון, אמת הכל נהדר ונשגב. ההכנות מצוינות, מצויין כל המנגנון, מחנות עצומים של נושאי סבל וחוצבים בהר. הכל נבחן היטב ובראית-הנולד מרחיקה ביותר. מרשימה ההשקעה: אך לכריתת עצי ארזים ועצי ברושים לבנין, שכרתו עבדי חירם מלך צור, פרנס שלמה המלך את חצר מלך חירם, אתו היה בידידות. וכשם שיודעים עדיין, אחרי שנות אלפים, מהבנינים של שליטי מצרים שיצאו להם מוניטין, את כמות צריכת הבצלים של העובדים האומללים, כך מסופר בפסוקים אחדים הקודמים להפטרתנו מה רבה היתה המכולת, ששלמה המלך חש מאושר לשלוח מדי שנה בשנה להוד מלכותו מלך צור. אולם לא ההוצאות בנדבת לב הן הנקודה, בה רצינו לשים עינינו. שלמה המלך היה די אמיד ועשיר, ולעמו לא היה חסר מאומה. אולם עמו! - עם "שלו" הוא הדבר. מה עגומה העמדה, אשר תופס עם זה, עם ישראל, בנוגע לבנין זה. היכן אותה נדיבות הרוח והלב של האנשים ונשים, עליה אכן שמענו במלאכת המשכן? האם דעת שלמה בכלל היתה נוחה, לו היו משתתפים "השתתפות אישית פרטית" בנדבת לב? ובכל זאת! בשים לב למקור ממנו יצאו צווי המלאכה ותכליתה, מה נהדרת וקדושה יותר היתה העבודה של הנשים חכמות הלב, אשר בידיהן טוו. מה נהדרת וקדושה יותר היתה העבודה של אותם האנשים, אשר מזמן לא היו רגילים במלאכת אמנות, וקרבו אל המלאכה לעשות אותה בהוראת ובהדרכת בצלאל, אשר אלוהים מלאו רוח חכמה ודעת בכל מלאכה. מפוארת יותר לאין ערוך היתה עבודתם הם מכל הפאר והטכניקה המשוכללת והמצוחצחת של אמני צור ושל רוח האמנות של שלמה! - שלמה הועיד לעמו זכויות השתתפות אחרות. מס עובד הוטל על העם, וגם נוגשים לא נעדרו! הוא הדבר, אשר זעזע את החושב מתוך ספור זה! ועל הכל באים הפרזות הפאר והברק החיצוני בכלל, אשר מתארים כאן ובמדה גדולה יותר בבית מלכותו שהתנוסס ברוב הדרו. על-כן היה דבר ה' המזהיר והמתרה בשעת הבניה, הרבה טרם נגמרה מלאכתה, כאמור בסוף ההפטרה. דבר ה' מסב תשומת לבו כל יגזים בהערכת רושם חיצוני של בית זה. דבר ה' בא להזכיר לו,

חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְבָּנוֹן שְׁנַיִם חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וְאֲדָנִיָּם עַל־הַמֶּסֶם:
 כֹּס וַיְהִי לְשִׁלְמָה שִׁבְעִים אֶלֶף נֶשֶׂא סָבֵל וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֲצֵב בָּהָר:
 לִבְדֹּר מִשְׁרֵי הַנִּצָּבִים לְשִׁלְמָה אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
 וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרָדִים בָּעֵם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה: לֹא וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וַיִּסְעוּ
 אֲבָנִים גְּדֵלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לְיִסֹּד הַבַּיִת אֲבָנֵי גִזִּית: לֹב וַיִּפְסְלוּ בְנֵי
 שִׁלְמָה וּבְנֵי חִירוֹם וְהַגְּבִלִים וַיִּכְיֵנוּ הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים לִבְנוֹת הַבַּיִת: (פֶּרֶק
 ו) א וַיְהִי בְשָׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לִיצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית בַּחֹדֶשׁ זֹו הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לַמֶּלֶךְ
 שִׁלְמָה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיְבִן הַבַּיִת לַיהוָה: כ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שִׁלְמָה
 לַיהוָה שְׁשִׁים־אַמָּה אָרְכוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ:

(ל) משרי הנצבים לשלמה. הממונים שמהפקידים של שלמה: הרודים בעם העשים במלאכה. הנותנים פקודות לעם העושים במלאכה: (לא) ויסעו. עקרו: אבני גזית. אבנים מסותתות בזוויות ישרות: (לב) העצים. גזעי עצים: והאבנים. ואותם האבנים:

שמעמדו - מעמד מלכות, לא היה לו, אלא משום שדיבר אל דוד אביו והוא יתברך רוצה להקים את דברו. הקמת הבטחת ה' אינה מותנית בשום מקום בפיתוח פאר ועצמה, כי אם אך ורק תלויה ומותנית בכך, שישמור בקפדנות את חוקי ה' אלוהיו, ילך בם ויעשה אותם. דבר ה' מזכירו עוד, שאף בשמירה נאמנה של תנאי זה ה' לא ישכון בתוך ה"בית", ואף לא אצל המלך ירא ה' ובעל העצמה, אלא בתוך בני ישראל, ובשום אופן: ולא אעזב את עמי ישראל. - כל־כך הרבה אומר ודברים ולקחים של מוסר־השכל רציניים נאמרו עקב זחיחות הדעת של המלך.

תוכנה של ההפטרה הוא האזהרה מהבנה שלא כהלכה את משמעות בית ה'. ובעיקר אזהרה מהפרזת חשיבות הקמת הבנין והמצאותו, ולו יהא זה בית ה' המפואר ביותר. זהו תוכן הפטרה זו.

ההפטרה מוחה מחאה נמרצת נגד הטעות שבהפניית כל מעייניה של "הדתיות", לחיים בבית הכנסת ולטכסים בו. כלום כבר הגיעה העת, בה מחאה זו עבר זמנה? פסוק לב. והגבלים. בני גבל בקיאים היו במלאכת הבנין, ככתוב ביחזקאל כ"ז/ט: "זקני גבל וחכמיה היו בך מחזיקי בדקך". הם מכונים שם "מחזיקי בדקך", כמתקני בדקי, שברי, ספינות בהקשר לצידון וצור.

פרק ו פסוק ב. ששים אמה. הבנין הזה, שארכו ממזרח למערב ששים אמה ורחבו

ג וְהָאוֹלָם עַל-פְּנֵי הַיֵּכָל הַבַּיִת עֲשָׂרִים אַמָּה אָרְכוֹ עַל-פְּנֵי רָחֵב הַבַּיִת
 עָשָׂר בְּאַמָּה רָחֵבוֹ עַל-פְּנֵי הַבַּיִת: ^ו וַיַּעַשׂ לַבַּיִת חֲלוֹנֵי שְׁקָפִים אֲטָמִים:
 ה וַיִּבְנוּ עַל-קִיר הַבַּיִת יָצוֹעַ (יָצִיעַ קִיר) סָבִיב אֶת-קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב
 לַהֵיכָל וּלְדָבִיר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סָבִיב: ^ו הַיָּצוֹעַ (הַיָּצִיעַ קִיר) הַתַּחְתּוֹנָה
 חָמֵשׁ בְּאַמָּה רָחֲבָה וְהַתִּיכְנָה שֵׁשׁ בְּאַמָּה רָחֲבָה וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בְּאַמָּה

(ג) והאולם. אולם הכניסה: היכל הבית. מקום היכולת של הבית: על פני הבית. לצד חזית הבית: (ד) שקופים. מתרחבים כלפי חוץ: אטומים. הולכים וצרים כלפי פנים: (ה) להיכל. מקום יכולת: ולדביר. מקום הדיבור (קדש הקדשים): צלעות. תאים צדדיים: (ו) היציע התחתונה. הקומה התחתונה של שלשת היציעים:

מדרום לצפון עשרים אמה, כולל את ההיכל (מקום היכולת) ומקום הדבור, היכל ודביר, קודש וקודש הקדשים. מידות אלה כפולות היו מהמידות של אוהל מועד, והקומה היתה פי שלושה.

פסוק ג. על פני היכל הבית, לפני ההיכל, בכניסתו בצד מזרח. אורך האולם עשרים אמה ורחבו עשר. כאן נקרא אורך המדה המקבילה לרוחב ההיכל, כי גדול הוא מהרוחב.

פסוק ד. ^{הפסוק} שקפים אטומים: רבותינו פירשו: פתחי החלונות היו צרים מבפנים והתרחבו ^{בחוץ} בכוון כלפי חוץ, ללמדנו שלא היו עשויים למאור למקומות בפנים. שכן מהבית הזה יצא האור לעולם.

פסוק ה ואילך. ויבן וגו' יציע וגו'. סביב לבית מבחוץ בנה יציע בן שלש קומות - מעין גזוזטרה - חמש אמות קומתו של כל אחד ואחד, נמצא שהגיעו עד מחצית קומת הבית כולה. ליציע זה נבנה הקיר החיצוני בן חמש עשרה אמה. כקיר פנימי שמש הקיר החיצוני של בית המקדש. הקיר החיצוני הזה נכנס באמה אחת כשעולה ה' אמות וכן בי' ובט"ו אמה של הגובה. כך נגרע עוביו של קיר הבית מידי פעם באמה אחת ועל המגרעות הניח קורה לרצפת היציע. מכאן שראשי הקורות לא היו אוחזים, עושים חורים, בקירות הבית, ככתוב: **לבלתי אחז בקירות הבית.** לכן נתרחב רוחב הקומות העליונות באמה אחת כל אחת. הקומה התחתונה היתה חמש אמות ברוחב, האמצעית שש והעליונה שבע אמות.

ויעש צלעות סביב: היציע מסביב חולק על-ידי מחיצות מעץ ארז לתאים. במסכת מידות שנינו: שלושים ושמונה תאים היו. חמשה עשר בצפון, חמשה על גבי חמשה וחמשה על גביהם, וכן בדרום. ושמונה במערב, שלושה על גבי שלושה ושניים על גביהם. החדרים הבודדים הללו נקראים: תאים. (יחזקאל מ/ז). יש אומרים, שהצלעות הנזכרות כאן, הן כל אחת ואחת קומה, בהן חולק היציע.

רַחֲבָה כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לְבֵית סָבִיב חוּצָה לְבֵלְתִי אַחֲזִי בְּקִירוֹת הַבֵּית:
 וְהַבֵּית בְּהִבְנָתוֹ אֶבֶן-שְׁלֵמָה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבּוֹת וְהַנִּרְזָן כָּל-כְּלִי בְרָזָל
 לֹא-נִשְׁמַע בַּבֵּית בְּהִבְנָתוֹ: ^ח פֶּתַח הַצֵּלַע הַתִּיכְנָה אֶל-פֶּתַח הַבֵּית
 הַיְמָנִית וּבָלוּלִים יַעֲלוּ עַל-הַתִּיכְנָה וּמִן-הַתִּיכְנָה אֶל-הַשְּׁלֵשִׁים: ^ט וַיָּבֶן
 אֶת-הַבֵּית וַיְכַלֶּהוּ וַיִּסְפֹּן אֶת-הַבֵּית גִּבִּים וּשְׁדָרוֹת בָּאֲרָזִים: ^י וַיָּבֶן
 אֶת-הַיְצוֹעַ (הַיְצִיעַ קרי) עַל-כָּל-הַבֵּית חֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֵּאָחֶז אֶת-הַבֵּית
 בְּעֵצֵי-אֲרָזִים: ^{יא} וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-שְׁלֵמָה לֵאמֹר: ^{יב} הַבֵּית הַזֶּה
 אֲשֶׁר-אַתָּה בִּנֵּה אִם-תִּלְךָ בַּחֲקָתִי וְאֶת-מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂה וְשָׁמַרְתָּ אֶת-כָּל-
 מִצְוֹתַי לִלְכֹת בָּהֶם וְהִקְמַתִי אֶת-דְּבָרִי אִתָּךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-דָּוִד אָבִיךָ:
^{יג} וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל:

מגרעות. לשון גרעון, שקע במעבה החומה: לבלתי אחז וכו'. שלא לאחוז את הקורות דרך
 נקבים בקירות הבית: (ז) מסע. כמו שנחצבה: ומקבות. פטיש חד בראשו: (ח) פתח וגו'. פתח
 התא הצדדי האמצעי היה מצד ימין הבית: ובולולים. מערכת מדרגות מתפתלות סביב לעמוד
 ניצב: (ט) ויספן. כסה: גבים. קורות גג: ושדרות בארזים. בציפוי ארזים: (י) ויאחז את
 הבית וגו'. היציע נאחז בבית בקורות ארזים: (יג) ושכנתי וגו'. שכינתי תשכון בעיקר בתוך
 בני ישראל:

פסוק ח. פתח הצלע התיכנה וגו': הפתח אל התאים האמצעיים של הקומה
 התחתונה; "התיכונה" מוסבת לאמצעית שבקומה השניה. השלשים, בלשון
 רבים, כי מתכוונים לכל הצלעות הבודדות של הקומה השלישית.
 פסוק ט. ויספן את הבית, כסה את הבית בתקרה ובפסוק ט"ו מסופר על חיפוי הקירות
 מבפנים.

פסוק י. יציע, כאן בלשון זכר, כי מתייחסים לכל היציע כולו, וקומתו בלשון זכר
 מוביח, ואילו לעיל בפסוק ו', כשמדובר על כל קומה וקומה: היציע
 התחתונה ... רחבה בלשון נקבה. בכל זאת קומתו האמורה כאן נאמרה על הקומה של
 כל קומה וקומה ממערכת היציעים כולה.

ויאחז: הנושא, כמובן, הוא: "היציע". הוא אחז את היציעים ההם עם הבית בעצי
 ארזים, והם קורות התקרות, אשר הונחו על המגרעות